

HEUREKA
Klub mladih raziskovalcev in mentorjev
IV. osnovna šola Celje

STEREOTIPI
PREIZKUS NEKATERIH
NAJPOGOSTEJŠIH STEREOTIPOV OSNOVNOŠOLCEV

raziskovalna naloga iz sociologije

32 strani
18 tabel
3 grafikoni
1 priloga

Avtorji:
ZALA BOŽANIĆ, 7.b
JASNA HADŽIĆ, 7.b
ROK KLAJNŠEK GRAJŽL, 7.b

Mentor:
MOJMIR MOSBRUKER, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, marec 2014

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine	2
Povzetek	3
1 UVOD	4
2 STEREOTIPI.....	4
2.2 Pojem, izvor in pomen.....	4
1.2 Vrste stereotipov	6
3 NAMEN NALOGE IN METODOLOGIJA DELA.....	8
3.1 Namen naloge in hipoteze.....	8
3.2 Metodologija dela	8
4 NAŠI STEROTIPI.....	9
4.1 Spolni stereotipi.....	9
4.2 Socialni stereotipi	17
4.3 Etnični stereotipi	22
4.4 Stereotipne lastnosti živali	24
4.5 S stereotipi živimo	26
5 ZAKLJUČEK	28
Viri in literatura	29
Priloge.....	30

Povzetek

Stereotip je neko splošno in poenostavljeno prepričanje o nekih lastnostih, ljudeh, stvareh ali dogodkih, ki ukaluplja pogled na posamezne in posebne značilnosti, ki zaradi tega začnejo delovati kot splošne. Nekateri stereotipi so trdovratni. Vanje smo prepričani. Z nekaterimi stereotipi živimo, jih samoumevno sprejmemo in se tako tudi obnašamo.

V raziskavi smo teoretično predstavili stereotipe, predvsem njihov izvor in vrste. Z analiziranjem mnenj 94 sošolcev smo preverili njihovo mnenje o resničnosti izbranih stereotipov ter stereotipe preizkusili. Predvidevali smo, da bodo sošolci prepoznali stereotipe, da jih bodo večinoma označili za neresnične ter da so izbrani stereotipi neresnični.

Z raziskavo smo dokazali da stereotipi so prisotni, da so trdovratni, da so poenostavljene resnice ter da so sestavljeni na podlagi pretiravanja in posploševanja. Ugotovili smo tudi, da imajo stereotipi v vsakdanjem življenju pomembno vlogo. Z njimi poenostavljamo stvarnost in se hitro prilagodimo na socialno okolje. Kljub temu, da so stereotipi učinkoviti, pa izkrivljajo stvarnosti, predvsem njeno enkratnost, različnost in spremenljivost.

1 UVOD

V današnji družbi je stereotip o neumnih blondinkah prisoten skorajda povsod. Ženske ne sodijo za volan. Nogomet, rokomet, košarka, hokej in borilni športi so "moški" športi. Fantu si kupila roza srajco? Debeli ljudje so leni! Berem Vojnovičevo knjigo Čefurji raus! Gorenjci so škrti, Dolenjci radi pogledajo v kozarec, Židje so bogati, Švicarji natančni, Črnogorci nedelavni, vsi pa delamo kot črnici. Italijani jedo pice, Američan brez hamburgerja ni Američan. Pridna si kot mravljica! Volk je hudoben, lisica zvita.

To so naši stereotipi. Ali nekatere izmed teh stereotipov poznajo tudi naše sošolke in sošolci? Ali se s temi trditvami dejansko strinjajo? Ali so te trditve resničen?

V naši raziskovalni nalogi odgovarjamo na ta vprašanja.

2 STEREOTIPI

2.2 Pojem, izvor in pomen

Izraz »stereotip« je bil prvotno prevzet iz besednjaka tiskarjev, kjer je pomenil "besedilo toge oblike z namenom večkratne, ponavljajoče se uporabe." (SSKJ, 2002)

Stereotip je neko splošno in poenostavljeno prepričanje o nekih lastnostih, ljudeh, stvareh ali dogodkih, ne glede na okoliščine. Stereotip ukaluplja pogled na posamezne in posebne značilnosti, ki zaradi tega začnejo delovati kot splošne. Nastanejo na podlagi omejenih informacij, poenostavljanja in posploševanja. Z njimi prikrojimo stvarnost potrebam, navadam. Stereotipi se težko spreminjajo. (Mikolič, 2008) Če stereotipe uporabljamo, tako tudi živimo in se obnašamo.

Klišej, stereotipi in predsodki

Kliše je ustaljena ali pogosto ponavljajoča se oblika česa, obrazec, vzorec (Priročni..., 2005). Izraz se pogostokrat uporablja za postopke, ki so pričakovani ali predvidljivi, velikokrat so klišej obrabljene fraze. Klišee ponavadi podcenjujemo, čeprav so lahko resnični. Nekateri klišej (ali njihova nadgradnja) so dejstva, nekateri stereotipi. (Kocmut, 2011)

Primeri:

Novinarska poročila: "Iz zaupnih virov se je zvedelo, da..."

"Picasso je rušil klišee v slikarstvu, Hundertwasser v arhitekturi" ipd.

"Včasih je težko izraziti razliko med stereotipom in predsodkom... Predsodek je vedno čustveno obarvan in negativen. Se pravi, nekoga sovražite in si na podlagi tega ustvarite mnenje (npr. Romi kradejo). Stereotipi pa so sicer lahko tudi negativni, a ne temeljijo na čustveni ravni (npr. Škoti so skopi). Do tega nimamo čustvenega odnosa, temveč to jemljemo bolj ali manj kot dejstvo... Če se stvarnost ne ujema z našimi predsodki, potem naši možgani veliko lažje spremenijo razlago stvarnosti kot pa predsodke." (Ule, 1999, str. 322)

Predsodki in stereotipi nam pomagajo vrednotiti npr. našo lastno kulturo, druge kulture in odnose z drugimi kulturami. Če smo prežeti z negativnimi predsodki in stereotipi, druge kulture, ki so nam sicer privlačne in eksotične, zavračamo. To zavračanje pa se kaže v tesno povezanih pojavih: diskriminaciji¹, ksenofobiji², nestrpnosti in rasizmu³. (Ule, 1999)

Primer:

Klišé - " Sedaj nimam časa, se mi mudi!" pravi upokojenec sosedu, s katerim se ne želi pogovarjati.

Stereotip - "Upokojenci nikoli nimajo časa!"

Predsodek - "Saj ni čudno, da upokojenci nikoli nimajo časa, če pa kar naprej "fušajo" in nam odžirajo zaslužek!"

Izvor stereotipov

"W. Lippman je leta 1922 v svoji knjigi Javno mnenje uvedel pojem stereotipa v socialno psihologijo." (Ule, 2004, str. 159)

Na nastanek predsodkov vplivajo družbeni (ekonomski, politični, kulturni) in individualni⁴ pogoji (vzorci obnašanja, socializacija⁵ v prvih letih življenja, osebni problemi ipd.)

Veliko stereotipov se otroci naučijo od svojih staršev, ko povzemajo njihovo govorjenje in razmišljanje, od kroga prijateljev, iz medijev. So družbeno zakoreninjeni in redko izhajajo iz posameznikovih neposrednih izkušenj. Lahko so neke ustaljene predstave, ki so se v preteklosti izoblikovale in vztrajajo nespremenjene tudi v povsem drugačni družbeni situaciji in zgodovinskem položaju. Kultura in načini življenja se spreminjajo, za njimi ostaja usedlina in ta usedlina so stereotipi. Stereotipi lahko temeljijo tudi na nevednosti, lahko na vraževnosti. (Ule, 1999)

Stereotipi v sodobnosti

Danes nam svetovni splet, klepetalnice, socialna omrežja in forumi omogočajo navidezno anonimnost, zato tam lažje izrazimo sebe, svoja čustva in strahove, lažje pa izražamo tudi predsodke. V sodobnem in hitrem tempu življenja, ko nimamo ne časa ne priložnosti za poznanstvo, opazimo neko lastnost, ki označuje dobro znan tip, ostanek slike pa zapolnimo s stereotipom, ki ga prenašamo s seboj v glavi. Stereotipi niso popolna slika o svetu, temveč prilagojena - ljudje in stvari imajo v tem svetu svoj znani prostor in čas in počnejo stvari, ki se od njih pričakujejo in na katere smo navajeni. (Lippman, 1992)

"Danes se predsodki odražajo na drugačen način. Tradicionalni predsodki so se navezovali na "površinske" razlike med ljudmi (barva kože, spol, običaji). Sodobni predsodki se navezujejo na "globinske" razlike, ki niso neposredno opazne (npr. razlike v izobrazbi, kulturi, veri, življenjskem stilu)... Namesto sovraštva in odkritega nasilja danes prevladujejo ignoriranje nezanimanje, cinizem, izogibanje stika ali tihi prezir... Pojavljajo pa se tudi nekateri novi stereotipi, npr. do obolelih za aidsom, do debelih ljudi, invalidov itd. (Ule, 1999, str. 323)

Pomen stereotipov

¹ diskriminacija - zapostavljanje, priznavanje manjših pravic ali ugodnosti v primerjavi z drugimi (Priročni..., 2005)

² ksenofobija - sovraštvo do tujcev in vsega, kar je tuje (Priročni..., 2005)

³ rasizem - nazor ali ideologija, ki zagovarja večvrednost določene človeške rase na škodo druge (Priročni..., 2005)

⁴ rasne predsodke so odkrili že pri 3 leta starih belih ameriških otrocih (Ule, 2004, str. 175)

⁵ socializacija - proces, v katerem posameznik sprejema ali prevzema kulturne vzorce in družbene vrednote in se vključuje v socialno skupino, družbo (Priročni..., 2005)

V vsakdanjem življenju imajo stereotipi pomembno vlogo. Z njimi poenostavljamo stvarnost in se hitro prilagodimo na socialno okolje (npr. pričakovano obnašanje v določenih situacijah). Brez stereotipov bi bilo težko, ker bi morali v vsaki situaciji zmeraj znova razmišljati in se odločati, kaj je prav in kaj ni, kaj je dobro in kaj slabo, kaj pravično in kaj nepravilno. Stereotipi nam pomagajo, da se znajdemo v situacijah in se nam ni treba vsakič posebej odločati, kako se bomo vedli.

Stereotipe učinkovito uporabljamo tudi pri ustvarjanju karikatur. Karikature so toliko bolj izrazite, kolikor enostavnejše so, omejene na nekaj ključnih potez. Tudi stereotipov ne zanimajo podrobni prikazi, temveč ključne poteze.

Stereotipi so učinkoviti, obenem pa izkrivljajo stvarnost, predvsem podobo ljudi, kakršni v resnici so – enkratni, različni, spremenljivi. (Ule, 1999)

Primer:

Pri oglaševanju je stereotipizacija nepogrešljiva. V reklamah namerno posplošujejo, da izpostavijo tiste lastnosti, ki so najpomembnejše za trženje. V turističnih središčih velikokrat prodajajo stereotipne spominke. Stereotipna so turistična oglaševanja za določeno ciljno skupino, npr. upokojencem v reklamah ne bodo ponujali glasne koncerte in nočne zabave.

1.2 Vrste stereotipov

Stereotipe lahko delimo na več skupin - po vsebini (negativni in pozitivni), po trajanju ("večni" in sodobni), po izvoru in uporabi (osebne in skupinski) ipd. Posebno vrsto stereotipov so meta-stereotipi - predstave o tem, kakšno predstavo imajo drugi o meni ali o nas. Glede na tematiko "ukalupljanja" poznamo kulturne stereotipe, ekonomske, spolne, etnične itd. (Mikolič, 2008 in Žagar, 2007)

Etnični stereotipi

nastanejo s posploševanjem nekih značilnosti ali lastnosti na celo skupnost. Etnični stereotipi se pojavijo šele z rojstvom naroda. Stereotipi lahko nastanejo zaradi domnevne ogroženosti domačega teritorija (*morali bi zapustiti našo državo... prilagoditi bi se morali našemu načinu življenja*), domnevne socialne ogroženosti (*odžirajo nam delovna mesta*) ali domnevno ogrožene večinske kulture (*imajo veliko otrok, drugačno mentaliteto, družijo se v zaprtih skupinah sami s sabo*). (Šabec, 2006, str. 30) Tako naj bi bili stereotipno Črnogorci nedelavni, Škoti škrti, Židje bogati, Nemci pedantni, Švicarji natančni. Veliko etničnih stereotipov uporabljamo v vsakodnevnem govoru, npr. delam kot črnc, španski temperament ipd.

Živalski stereotipi

so nastali s pripisovanjem določenih lastnosti posameznim živalim. Viri navajajo, da je določene lastnosti živali označeval že Ezop v svojih basnih (npr. zvita kača, zvesti pes, počasni medved, delaven kot mravlja). Tudi v pravljicah in filmih najdemo številne stereotipne značilnosti živali (*hudobni volk - Walt Disney: Hudobni volk, brata Grimm: Rdeča kapica, Volk in sedem kozličkov, zvita lisica - Kristina Brenk: Deklica Delfina in lisica Zvitorepka idr.*) (Mikolič, 2008)

Socialni stereotipi

Tovrstni stereotipi nastanejo v odnosu do drugačnih in drugih socialnih skupin (invalidi, narkomani, ljudje obilnejše postave, homoseksualcev idr., npr. *hendikepirana oseba je vredna usmiljenja in pomilovanja ali pa, da je nezmožna za vključevanje v vsakdanje življenje. Brezdomci so neinteligentni. Mlajši potrebujejo internet, da si pridobijo informacije in znanje, starejšim pa naj bi*

bilo čudovito sredstvo za premagovanje osamljenosti). V današnjem svetu nihče ne more biti izključen nikjer, če hočemo, da družba funkcionira. (Žagar, 2007)

Stereotipi o spolih

Nastali so na osnovi patriarhalnih odnosov v družbi in posledične delitve dela po spolu. Tako so npr. *blondinke neinteligentne, ženske na splošno slabe voznice, moški ne znajo likati. Ženske morajo kuhati, moški popravljati. Stereotipne ženske lastnosti naj bi bile nežnost, čustvenost, toplina, skrbnost, radovednost, obzirnost, moške pa odločnost, agresivnost, tekmovalnost, bojevitost, oblastnost, pogum*. (Furlan, 2006)

Skupni evropski stereotipi

Oblikovali so se vzporedno z oblikovanjem držav v Unijo. Če npr. pogledamo nacionalno internetno končnico na koncu spletnega naslova, v večini primerov takoj vemo katera država gostuje videno spletišče. Če pomislimo na vsakdanje situacije, ki so tipične za posamezno deželo, si takoj prikličemo slike, ki jih nosimo v sebi. Takrat pomislimo na neke vrste simbole te države. Stereotipno *vsi Italijani uživajo pico in testenine, Avstrijci dunajske zrezke, Belgijci izdelujejo najboljše čokoladne bonbone, Nizozemci obvladujejo gojenje tulipanov, Finci pa najrajši obiskujejo savno*. (Šabec, 2006 in Ule, 1999)

Zgodovinski stereotipi

Nastali so na osnovi preteklih dogodkov. Veliko med njimi so nekoč predstavljali dejstva, sčasoma pa so se družbene, politične, kulturne, socialne, zgodovinske idr. okoliščine spremenile. Tako so bili npr. *Nemci pred I. svetovno vojno največji "sovražnik" slovenstvu. Po ustanovitvi Kraljevine SHS so to postali Srbi. Ali pa stereotip o Slovencih kot tlačanih kmetih brez lastnega plemstva, ko nacionalna pripadnost ni igrala nobene vloge. Ali pa stereotip o gospodarskem razcvetu slovenskega oemlja, ki ga prinese Južna železnica, čeprav je polovico vse industrializacije in gospodarskega razvoja omenjenega ozemlja prispeval socializem po II. svetovni vojni*. (Repe, 2007)

Druge vrste stereotipov

Poznamo tudi kulturne stereotipe, politične, ekonomske idr., pač glede na tematiko, ki je "ukalupljena".

Vedeti moramo, da pred stereotipi (in predsodki) nihče ni imun. Močno so vpeti v nezavednost, lahko pa jo ozavestimo. Otroška radovednost je pogoj za razmah učljivosti, učljivost pa je pogoj za spreminjanje. Znanje je pogoj za svoj pogled in kritičnost, izkušnje pa vplivajo na poznavanje in rušijo stereotipe. Ker je posameznik vpet v okvir družbe, je pomembno, da tudi družba kot celota postavi demokratičnost, enakopravnost in strpnost na prvo mesto. (Mikolič, 2008)

3 NAMEN NALOGE IN METODOLOGIJA DELA

Na začetku poglavja predstavljamo namen naše naloge in predvidevanja, ki so nas vodila pri raziskovalnem delu. V nadaljevanju opisujemo metodologijo dela in nekatere posebnosti, s katerimi smo se pri našem delu srečali.

3.1 Namen naloge in hipoteze

V raziskavi smo želeli

- teoretično predstaviti stereotipe, predvsem njihov izvor in vrste,
- ugotoviti prepoznavanje nekaterih najpogostejših stereotipov naših sošolcev,
- preveriti njihovo mnenje o resničnosti stereotipov ter
- preizkusiti izbrane stereotipe v resničnosti (dokazati stereotipnost stereotipov).

V raziskavi smo izhajali iz predvidevanj (hipotez),

- da bodo sošolci poznali "vseplošno" uporabljane stereotipe,
- da jih bodo večinoma označili za neresnične ter
- da so izbrani stereotipi neresnični.

3.2 Metodologija dela

Pri raziskovalnem delu smo se najprej seznanili s teoretičnimi osnovami raziskovalnega dela in naše tematike. Poiskali smo strokovno literaturo. Začeli smo z osnovnošolskim učbenikom za državljansko vzgojo ter etiko. Drugo strokovno gradivo smo poiskali v knjižnici in ga pridobili na svetovnem spletu. Našteta je v zaključku naloge. Zahtevnejše vsebine smo z mentorjem predebatirali. Teorijo smo prestavili v naše vsakdanje življenje. Nastalo je ogrodje naše raziskave.

Naslednji korak je bilo načrtovanje raziskave.

Oblikovali smo raziskovalne hipoteze, določili metodologije dela in si razdelili delo. Poiskali smo najpogostejše stereotipe različnih vrst iz našega vsakdanjika ter sestavili primere. Sestavili smo anonimni anketni vprašalnik za sošolce, s katerim smo ugotavljali prepoznavanje tipičnih stereotipov. Velikokrat izstrelimo odgovor takoj (stereotipno), naslednja vprašanja pa nam vsilijo razmišljanje o stereotipu. Z dodatnimi vprašanji smo torej raziskali dejansko mnenje sošolk in sošolcev o stereotipih. Februarja 2014 smo anketirali 94 učenk in učencev tretje triade. Izmed njih je bilo 49 deklet in 45 fantov. Odgovore smo prešteli, uredili v tabele ter jih analizirali. Zaradi nazornosti smo nekatere podatke grafično predstavili.

Z dejanskimi podatki iz anket ali s svetovnega spleta smo nato preizkusili "stereotipnost" stereotipov. Zaradi varovanja osebnih podatkov je podatke o učnem uspehu in testiranju za športno-vzgojni karton poiskal mentor, jih šifriral, ter priredil za anonimno analizo. Ugotavljali smo ali stereotipi "držijo" ali ne. Ko smo preizkusili vse hipoteze, smo ugotovitve zapisali v raziskovalno poročilo. Veliko vprašanj je ostalo nerešenih, veliko jih je nastalo na novo. Nekatera navajamo na koncu naloge kot predloge za nadaljnje raziskovalno delo.

4 NAŠI STEROTIPI

V osrednjem poglavju predstavljamo namen in hipoteze, pojasnujemo postopke, analiziramo rezultate in pojasnujemo dokaze našega raziskovalnega dela.

Dokazali smo, da stereotipi so med nami. Iz posameznih vrst stereotipov smo poiskali posamezne, za katere smo menili, da so tipični in najpogostejši.

4.1 Spolni stereotipi

Blondinke so manj inteligentne.

Ženske so slabe voznice.

"Grobi" športi niso za dekleta.

Modra barva je za fante, roza za dekleta.

Stereotip 1: "BLONDINKE SO MANJ INTELIGENTNE."

V današnji družbi je stereotip o manj inteligentnih blondinkah prisoten skorajda povsod (mediji, družba, družina), nas pa je zanimalo, ali ga poznajo tudi naše sošolke in sošolci. Preverili smo, ali se z njim strinjajo. Neodvisno od njihovega mnenja smo ugotavljali, ali je stereotip resničen. Predvidevali smo, da večina sošolcev stereotip pozna in da se z njim večinoma ne strinjajo. Domnevali smo, da ga bo potrdilo več fantov kot deklet in da bo preizkus dokazal, da to stereotipno razmišljanje ni resnično.

Metodologija: Anketirali smo 49 deklet in 45 fantov iz oddelkov tretje triade. Stereotip smo preizkusili tako, da smo primerjali učni uspeh⁶ svetlolask z učnim uspehom deklet, ki nimajo svetlih las. Izračunali smo srednjo oceno vseh predmetov posameznih anonimnih sošolk v prvem polletju letošnjega šolskega leta. Izbrali smo 16 svetlolask (6 deklet iz 9. razreda, 6 deklet iz 8. razreda ter 4 dekleta iz 7. razreda) in izmed njih izžrebal 11 deklet. Prav tako smo izmed ostalih deklet, ki nimajo svetlih las, izžrebal 11 sošolk. Rezultate smo primerjali.

⁶ Učni uspeh sicer ni popolnoma ustrezen za dokazovanje inteligentnosti (pravi testi inteligentnosti so za nas pretrd oreh), vendar ocenjujemo, da je za našo raziskavo zadovoljiv pokazatelj.

Tabela 1: **PLAVOLASKE SO MANJ INTELIGENTNE, št. (%)**
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

PREGOVORNO SO PLAVOLASKE:	Dekleta (N=49)	Fantje (N=45)	Skupaj (N=94)
pametne	0	1 (1%)	1 (1%)
lepe	2 (2%)	8 (9%)	10 (11%)
neinteligentne	47 (50%)	36 (38%)	83 (88%)
TRDITEV JE RESNIČNA.			
DA	4 (4%)	20 (21%)	24 (25%)
NE	45 (48%)	25 (27%)	70 (75%)

Tabela 2: **UČNI USPEH PLAVOLASK IN OSTALIH DEKLET**
(Vir: Brezimeni zbirnik ocen iz redovalnic oddelkov od 7. do 9. razreda)

POVPREČNA SREDNJA OCENA V PRVEM POLLETJU ŠOL. LETA 2013/14 (N=22)	plavolaske (N=11)	ostala dekleta (N=11)
	4,21	4,09

Ugotovitve: Potrdili smo vse hipoteze. Skoraj devet desetih sošolk in sošolcev stereotip pozna. Sedem desetih anketiranih se s stereotipno trditvijo ne strinja (med njimi polovica deklet in "samo" četrtnina fantov). Pri preizkusu stereotipa smo ugotovili, da se povprečni srednji oceni svetlolask (4,21) in sošolk, ki nimajo svetlih las (4,09), skorajda ne razlikujeta. Srednja ocena svetlolask je bila celo nekoliko višja. Tako smo dokazali, da stereotip ni resničen - da je stereotip stereotip.

Stereotip 2: "ŽENSKE SO SLABE VOZNICE"

Včasih slišimo trditev, da ženske ne sodijo za volan. Raziskali smo stereotip, da so ženske slabe voznice. Predvidevali smo, da večina učencev stereotip pozna in da se z njim večinoma ne strinjajo. Menili smo, da bodo statistični podatki dokazali, da stereotip ni resničen.

Metodologija: V anketi smo sošolke in sošolce vprašali, ali so ženske pogovorno slabe voznice, slabe kuharice ali slabe gospodinje. Zbrali smo podatke, jih uredili po spolu in mnenja primerjali. Da bi stereotip preizkusili, smo sošolce vprašali, ali je zadnja prometna nesreča, za katero so slišali, povzročil moški ali ženska. Poleg tega smo na svetovnem spletu poiskali uradne podatke o povzročiteljih prometnih nesreč po spolu v obdobju 2004-2008.

Tabela 3: **ŽENSKE SO SLABE VOZNICE**, št.(%)
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

PREGOVORNO SO ŽENSKE:	Dekleta (N=49)	Fantje (N=45)	Skupaj (N=94)
slabe voznice	48	44	92 (98%)
slabe kuharice	0	1	1 (1%)
slabe gospodinje	1	0	1 (1%)
TRDITEV JE RESNIČNA.			
DA	9	21	30 (32%)
NE	40	24	64 (68%)

Tabela 4: **ZNAN POVZROČITELJ PROMETNIH NESREČ PO SPOLU**, št.(%)
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

POZNA PRIMER PROMETNE NESREČE GLEDE NA SPOL POVZROČITELJA (N=89, 95% vseh)	voznik	voznica
	60 (67%)	29 (33%)

Tabela 5: **POVZROČITELJI NAJTEŽJIH PROMETNIH NESREČ OD 2004 DO 2008 PO SPOLU**
(Vir: Brvar, 2010)

PROMETNE NESREČE IN POVZROČITELJI (%)	Moški	Ženske
PN s smrtnim izidom	89	11
PN s težjo telesno poškodbo	80,7	19,3
PN z lažjo telesno poškodbo	73,2	26,8
PN brez poškodb	78,5	21,5

Ugotovitve: Vse hipoteze smo potrdili. Dokazali smo, da sošolke in sošolci poznajo (98%) stereotip, da so ženske slabe voznice. Ugotovili smo, da so sošolci kritično ocenili stereotip. Tretjina vprašanih pozna konkretne primere prometnih nesreč, ki so jih povzročile ženske, in prav tako jih tretjina meni, da so ženske slabe voznice (petina deklet in slaba polovica fantov).

Uradni podatki popolnoma izpodbijajo stereotip. Od leta 2004 do 2008 so 77 % prometnih nesreč povzročili moški in 23 % ženske. Od tega so ženske povzročile 11 % vseh nesreč s smrtnim izidom, 19,3% prometnih nesreč s težjo telesno poškodbo, 26,8% z lažjo telesno poškodbo in 21,5% vseh prometnih nesreč brez poškodbe. (Brvar, 2010)

Stereotip 3: "GROBI ŠPORTI NISO ZA DEKLETA!"

Na splošno so nogomet, rokomet, košarka, hokej, borilni športi ipd. "moški" športi. Dekleta so atletinje, odbojkarice, drsalke, plesalke ipd., saj "grobi-moški" športi niso za dekleta. Na osnovi teorije⁷ smo predvidevali, da stereotipi o ženskem športu izhajajo iz resničnega stanja. Pri tem ne mislimo na sposobnosti športnic, ampak na splošni položaj ženskega športa v družbi. Menili smo, da bodo podobnega mnenja tudi naše sošolke in sošolci ter da se bodo tako tudi obnašali.

Metodologija: Pri analizi stereotipa smo se najprej s pomočjo strokovne literature seznanili z zgodovino in položajem ženskega športa v današnjem času. Z anketo smo ugotavljali mnenje sošolk in sošolcev o športnem udejstvovanju deklet ter raziskali, s katerimi športi se ukvarjajo. Za mnenje smo povprašali tudi tri trenerje Ženskega rokometnega kluba Celje - Celjske mesnine: Željko Dragičić, Ivo Jug in Saša Čajavca, ki so nam v intervjuju dodatno osvetlili probleme.

Tabela 6: **DEKLETA IN ŠPORT** (več odgovorov)
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

DEKLETA SO NA ŠPORTNEM PODROČJU (št. vseh odg. po spolu)	Dekleta	Fantje	Skupaj (N=121)
Enako uspešna kot fantje.	32 (27%)	16 (13%)	48 (40%)
"Grobi" športi niso za dekleta.	4 (3%)	7 (6%)	11 (9%)
Uspešnejša so v "nežnih" športih.	24 (20%)	29 (24%)	53 (44%)
Niso zainteresirana za šport.	3 (2%)	6 (5%)	9 (7%)

⁷ "Leta 776 p.n.š. so bile v antični Grčiji organizirane prve olimpijske igre, na katerih pa ženske niso smele sodelovati, zato so vsake 4 leta tekmovali na svojih igrah, posvečenih boginji Heri, boginji, ki je vladala ženskam in zemlji... Ženski šport je bil do 19. st. v senci moških, potem pa se je razvijal zelo počasi in družbenemu razvoju primerno... Moški šport je pomenil moškost, borbenost in pogum, ženski pa skupinsko vadbo, spoštovanje »lepega vedenja« in predvsem utrjevanje »ženskih navad«... Po letu 1990 se je prisotnost žensk v tako imenovanih »moških športih« močno povečala... Danes na športnem področju dela in se z njim ukvarja več žensk kot kdajkoli prej, vendar kljub temu še vedno ostajajo neenakosti med spoloma, ki se izražajo v slabših možnostih za sodelovanje, zaposlitev in nižji finančni podpori športnicam... Za vsak dolar, porabljen za športnico študentko v ZDA, porabijo za njenega moškega kolega dva dolarja." (Zaletelj, 2009, str. 10-17)

Tabela 7: UKVARJANJE Z "VRSTAMI" ŠPORTA PO SPOLU

(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

VRSTA ŠPORTA	Dekleta	Fantje	Skupaj
Grobi športi	14 (50%)	28 (74%)	42 (64%)
Drugi športi	14 (50%)	10 (26%)	24 (36%)
Skupaj	28 (100%)	38 (100%)	66 (100%)

Tabela 8: UKVARJANJE S ŠPORTOM GLEDE NA SPOL

(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

UKVARJANJE S ŠPORTOM (N=66)	Dekleta (N=28)					Fantje (N=38)													
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
hokej	0					1													
plavanje	1					4													
nogomet	1					12													
atletika	2					5													
badminton, tenis	2					0													
borilni športi	2					4													
drsanje, smučanje	2					0													
odbojka	2					0													
plezanje	2					0													
košarka	4					6													
ples	5					1													
rokomet	5					5													

Ugotovitve: Potrdili smo naše hipoteze. Ugotavljamo, da se naši sošolci in sošolke na področju športa obnašajo stereotipno. Dekleta niso manj sposobna za "grobe" športe, vendar je zanje bolj primerno, da se ukvarjajo s stereotipno "ženskimi" športi.

Štiri desetine anketiranih (četrtnina deklet in dobra desetina fantov) je menilo, da so na športnem področju dekleta enako uspešna kot dečki. Le desetina vseh (enkrat več fantov kot deklet) meni, da "grobi" športi niso za dekleta in slaba polovica (48 % - med njimi petina deklet in četrtnina fantov), da so uspešnejša v plesu, drsanju, odbojki, atletiki in podobnih športih.

V prostem času se s športom ukvarja 66 anketiranih sošolk in sošolcev. Moške - grobe športe (nogomet, košarko, rokomet, borilne športe in hokej) trenira skoraj dve tretjini (64 %) anketiranih, medtem ko se dobra tretjina (36 %) vprašanih ukvarja z drugimi športi (ples, plavanje, atletika, badminton, drsanje, tenis, odbojka, plezanje in smučanje).

Polovica deklet se ukvarja z "grobimi" in polovica z drugimi navedenimi športi. Med fanti pa se jih tri četrtine ukvarja z "grobimi" in četrtnina z drugimi športi. Nobeden izmed anketiranih fantov ne trenira odbojke, drsanja, smučanja, badmintona ali tenisa, eden pa trenira ples. Fantje se torej ukvarjajo predvsem s tradicionalnimi stereotipnimi moškimi športi.

Stereotipi o "grobih" športih, ki niso za ženske, ne držijo, kajti rezultati naših športnic v zadnjih letih kažejo drugačno sliko (Tina Maze, rokometašice, košarkarice, judoistke Urška Žolnir, Lucija Polavder in Tina Trstenjak, ženski hokej od leta 2000 v Sloveniji, ženski nogomet ipd). O izkušnjah z ženskami

v "grobem" športu so trenerki in trener Ženskega rokometnega kluba Celje - Celjske mesnine menili, da "so ženske sposobne igrati "grobe" športe. In to zelo uspešno, borbena in dinamično. Ženske fiziološko niso tako močne kot moški, zato so treningi prilagojeni. Moški kolektivni športi so bolj gledani, aktualni. Posledično imajo večjo podporo in finančno spodbudo. Denar bo vedno največji problem. Ženske športnice v primerjavi z moškimi na splošno hitreje odnehajo. Večkrat se zaradi nizkih plač bolj posvečajo študiju, vzporedni zaposlitvi in razmišljajo širše.

V glavnem je lažje trenirati moške športnike. So manj muhasti in trmasti, manj malenkostni. Ob porazih se manj obremenjujejo in razburjajo. Poraze in osebne športne neuspehe ne jemljejo osebno in trajno. Prej uredijo medsebojne odnose ter so manj subjektivni."

Stereotip 4: "MODRA BARVA JE ZA FANTE, ROZA ZA PUNCE."

Roza Barbika, roza cucelj, roza "kiklca", roza pentlja in pa modre hlače, modri cucelj, modri otroški voziček, modra kapa ipd. so tipični stereotipi iz našega vsakdanjega življenja. V raziskavi smo predvidevali, da sošolci stereotipe poznajo, ampak se večinoma ne obnašajo skladno z njimi.

Metodologija: Z anketo smo ugotavljali, ali sošolci ta stereotip poznajo in ga nato še preverili. Anketirance smo vprašali, ali se "v njihovi omari nahajajo" tudi pisana oblačila, ali nosijo samo črna in siva oblačila, ali imajo modre kavbojke ipd. Odgovore smo razvrstili po spolu in jih analizirali.

Tabela 9: **DEKLIŠKE IN FANTOVSKÉ BARVE - stereotip**
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

MODRA BARVA SODI K DEČKOM, ROZA K DEKLICAM (N=94)	DA	NE
	83 (88%)	11 (12%)
TRDITEV DRŽI. (N=94)	DA	NE
	29 (31%)	65 (69%)

Ugotovitve: Naša predvidevanja smo potrdili. Med sošolci so najbolj priljubljene barve modra (polovica vprašanih), rdeča, oranžna in zelena (tretjina vprašanih). Na splošno se anketirani oblačijo barvno. Samo štirje anketirani se najraje oblačijo v črne ali sive kombinacije. Trem fantom je najbolj všeč roza barva, enajstim (12 %) pa je oranžna, turkizna, rdeča in vijolična. Osemnajstim dekletom (19 %) je najljubša modra barva. Tudi aktualni jeans, ki ga nosijo vsi, je modre barve!

Sošolke in sošolci menijo, da "je barva stvar osebne izbire, da je roza barva moderna, da se roza poda fantom, da se roza barva lepo kombinira z ostalimi in poudarja ostala oblačila" ipd. "Stereotipneži" pa so izjavili, da trditev drži in da je tako prav, ker "je že od nekdaj tako, ker je roza barva gejevška, ker se spolno ločimo po barvah, ker tako pravijo starši ali prijatelji, ker je roza barva za dekleta, ker je roza punčkasto" ipd. Tako smo naša predvidevanja v celoti potrdili.

4.2 Socialni stereotipi

Stereotip 5: "OBILNEJŠI LJUDJE SO LENI."

Stereotipen obilnejši človek je v knjigah, filmih in v vsakdanjem pogovoru neroden, razvajen, nediscipliniran, neaktiven in len. Menili smo, da sošolci in sošolke poznajo tovrstna mnenja, ampak ljudi ne ocenjujejo le po videzu. Menili smo, da se bo mnenje obilnejših sošolk in sošolcev razlikovalo od ostalih.

Metodologija: Z anketo smo ugotavljali mnenje sošolk in sošolcev o stereotipu, da so debeli ljudje leni. Ankete smo ločili na tiste, ki so jih reševali učenci z nadpovprečnim ITM (indeks telesne mase – $N = 8$) in učenci s povprečnim ITM ($N = 86$). Obilnejše sošolke in sošolce smo določili po videzu. V športno-vzgojnih kartonih smo zanje poiskali podatke o lanskoletnih testiranjih in izračunali njihov ITM (indeks telesne mase)⁸ ter tako določili anonimne anketirance s prekomerno telesno maso. Na spletnih straneh Tosemjaz.net smo poiskali navodila za izračun ITM. S pomočjo ITM smo izbrali 2 sošolki in 6 sošolcev (1 iz 9. razreda, 2 iz 8. razreda in 5 iz 7. razredov), ki so ob koncu lanskega šolskega leta po rezultatih ITM sodili v kategorijo "debelost". ITM izbranih sošolcev in sošolk je bil med 24,6 in 30,1.

Na začetku smo preverili prepoznavanje stereotipa.

Da bi preverili resničnost stereotipa, smo anketirane vprašali, koliko ur na dan povprečno spijo, do katere ure zjutraj spijo ob prostih dnevih (po 7.00), koliko ur na teden pomagajo pri hišnih opravilih in ali se v prostem času ukvarjajo s športom.

V anketo smo postavili tudi vprašanje, kako preživljajo prosti čas na počitnicah (poleg osnovnih aktivnosti – plavanje, smučanje ipd). Izbrali so lahko več odgovorov, možnosti pa so bile sledeče: šport in rekreacija, počitek/dolgočasje, branje ter aktivnosti kot so TV, SMS, računalniške in družabne igre. Odgovore smo prešteli in primerjali.

⁸ ITM - indeks telesne mase je metoda merjenja prekomerne teže; je antropološka mera, definirana kot telesna masa (v kg), deljena s kvadratom telesne višine (v m) (www.tosemjaz.net/si/clanki/547/detail.html)

INDEKS TELESNE MASE - PREKOMEJNE VREDNOSTI

dopolnjena leta starosti	dekleta		fantje	
	PH	D	PH	D
13	22,9 - 25,8	25,9 in več	21,8 - 24,3	24,4 in več
14	23,4 - 26,6	26,7 in več	23,4 - 25,2	25,3 in več

PH - prekomerna hranjenost

D- debelost

Tabela 10: "OBILNEJŠI LJUDJE SO LENI" (mnenje po ITM)
(Vir: Športno-vzgojni kartoni, 2013; Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

OBILNEJŠI LJUDJE SO (N=94)	Mnenje anketirancev z nadpovprečnim ITM (N=8)	Mnenje anketirancev s povprečnim ITM (N=86)	Mnenje skupaj (N=94)
spretni	2 (25%)	3 (3%)	5 (28%)
leni	6 (75%)	81 (95%)	87 (93%)
dobri športniki	0	2 (2%)	2 (2%)
prepozna	8 (100%)	86 (100%)	94 /100%
TRDITEV DRŽI (N=94)			
DA	5 (63%)	72 (84%)	77 (82%)
NE	3 (37%)	14 (16%)	17 (18%)
mnenje	8 (100%)	86 (100%)	94 (100%)

Tabela 11: AKTIVNOST ANKETIRANIH
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

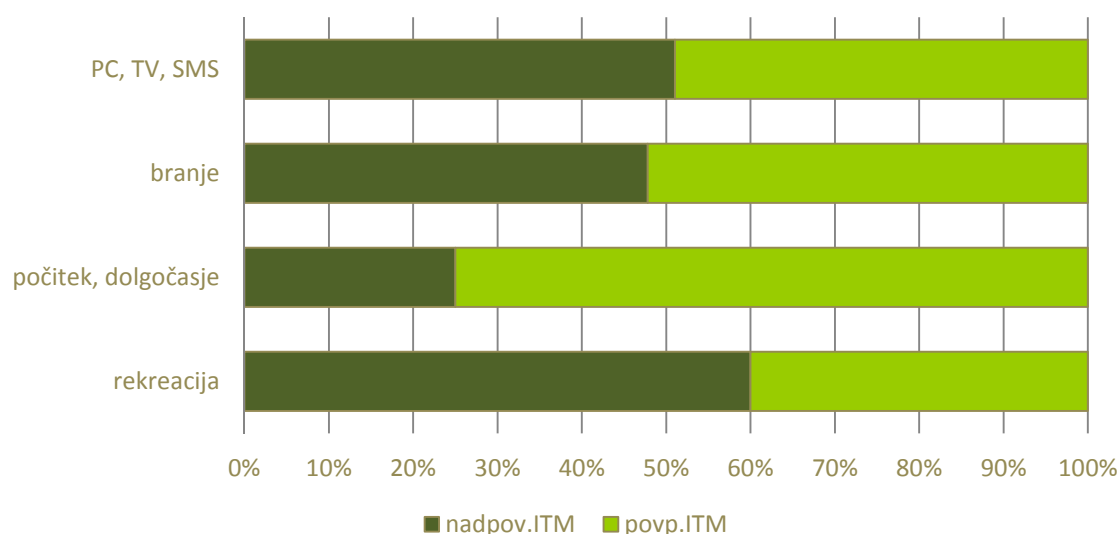
AKTIVNOST (N=94)	Osebe z nadpovprečnim ITM - indeks telesne mase (N=8)	Osebe s povprečnim ITM - indeks telesne mase (N=86)
Spanje povprečno na dan (v urah)	7,8	8,2
Poležavanje in spanje v prostih dnevih (v urah/po 7.00)	1,9	2,9
Pomoč pri hišnih in družinskih opravilih (v urah/teden)	10,4	10,2
Se ne ukvarja s športom (N=28 = 100%)	4 (14%)	24 (86%)

Tabela 12: POČITNIŠKE AKTIVNOSTI ANKETIRANIH GLEDE NA ITM
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

AKTIVNOSTI NA POČITNICAH POLEG OSNOVNIH AKTIVNOSTI (št. vseh odgovorov, N=303)	Osebe z nadpovprečnim ITM št. odg. (%), N=18	Osebe s povprečnim ITM št. odg. (%), N=285
šport in rekreacija	6 (33%)	64 (22%)
počitek, dolgočasje	1(6%)	52 (18%)
branje	2 (11%)	33 (12%)
TV, CD, SMS, PC in druž. igre	9 (50%)	136 (48%)
skupaj	18 (100%)	285(100%)

Grafikon 1: AKTIVNOST ANKETIRANIH NA POČITNICAH GLEDE NA ITM

(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014, N = 94)

Ugotovitve: Predvidevanja smo deloma potrdili, saj anketirani zelo stereotipno gledajo na obilnejše sošolce. Presenetila sta nas

- preveč samokritično mnenje sošolcev z nadpovprečnim ITM in
- neobjektivnost sošolcev s povprečnim ITM.

Stereotip o lenobi obilnejših ljudi je prepoznala večina (93 %) sošolk in sošolcev. Štiri petine (82 %) jih meni, da je trditev resnična. Stereotip je prepoznalo 75 % obilnejših sošolcev in 95 % anketiranih s povprečnim ITM. S trditvijo o lenosti obilnejših ljudi se strinja 63 % obilnejših sošolcev in 84 % s povprečnim ITM.

Preizkus je dokazal, da je stereotip o lenosti obilnejših sošolcev v vsakdanjem življenju neresničen. Rezultati so namreč pokazali, da so anketirani s povprečnim ITM bolj leni kot tisti z nadpovprečnim ITM. V anketi smo ugotovili, da anketiranci z nadpovprečnim ITM spijo 0,4 ure manj kot učenci s povprečnim ITM. Prav tako se ob dnevih, ko nimajo šolskih obveznosti zbudijo eno uro prej, kot ostali. Pri hišnih opravilih pomagajo na teden povprečno 0,2 ure dlje kot učenci z povprečnim ITM. Med počitnicami so učenci z nadpovprečnim ITM za desetino (11 %) telesno aktivnejši od ostalih sošolcev, za desetino manj (12 %) pa se tudi dolgočasijo in lenarijo. Izmed 28 anketiranih, ki se v prostem času ne ukvarjajo s športom, je 14 % obilnejših in kar 86 % sošolcev s povprečnim ITM.

Izkazalo se je, da sošolci stereotipu o lenobi obilnejših ljudi verjamejo in se tako tudi obnašajo. Predvsem osebe s povprečnim ITM se glede lenosti precenjujejo, čeprav

- spijo uro več in dlje od obilnejših sošolk in sošolcev,
- se jih v prostem času povprečno 72 % manj ukvarja s športom,
- se jih na počitnicah 10 % manj ukvarja s telesnimi aktivnostmi in
- se trikrat bolj dolgočasijo in počivajo od sošolcev z nadpovprečnim ITM.

Stereotip 6: "UČENCI PRIŠLEKI SO MED SOŠOLCI MANJ PRILJUBLJENI."

"Vsak narod ima svoje čefurje", je v knjigi Čefurji raus! napisal Goran Vojnović.

Odločili smo se, da bomo preverili Vojnovičevo trditev med našimi sošolci. Prepričani smo bili, da tovrstni stereotipi živijo tudi med nami. Menili smo, da so stereotipi najbolj živi v začetku, dokler se na prišleke ne navadimo - oziroma, dokler se oni ne navadijo na nas. Predvidevali smo, da so prišleki med sošolci manj

priljubljeni, da se jih sprva izogibamo in da jim istočasno večinoma pomagamo, da se lažje navadijo na novo okolje in ljudi.

Metodologija: Ta stereotip smo preverili tako, da smo učence vprašali, ali mislijo, da so prišleki manj priljubljeni in če "da", zakaj: ker se drugače obnašajo, ker se ne družijo z nami, ker ne razumemo jezika ali pa ker se "drugače" učijo. Njihovo mnenje smo preverili z vprašanjem, kako bi se obnašali, če bi v njihov razred prišel priseljenec iz druge države. Možnosti so bile: novega sošolca bi se izogibal, pomagal bi mu pri jeziku in učenju ali pa bi pomislil, da je čefur.

Stereotip smo preverili s sociogramom. Anketirane (78 učenek in učencev 7. in 9. razreda) smo prosili, naj napišejo dva sošolca, s katerima bi najraje sedeli in dva sošolca, s katerima bi najraje odšli nekam za dlje časa (npr. v šolo v naravi). Izbore smo prešteli, posebej za prišleke in posebej za ostale sošolce. Rezultate iz sociogramov smo primerjali z mnenji iz anket.

Tabela 13: **ODNOS DO PRIŠLEKOV MED SOŠOLCI** (več odgovorov)
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

SOŠOLCI - PRIŠLEKI SO MANJ PRILJUBLJENI (N=94)	Št. odgovorov (N=121)	Skupaj (%)
NE drži.	57	47%
DA, ker se drugače obnašajo.	11	53%
DA, ker se ne družijo z nami.	30	
DA, ker ne razumemo jezika.	15	
DA, ker se "drugače učijo".	8	

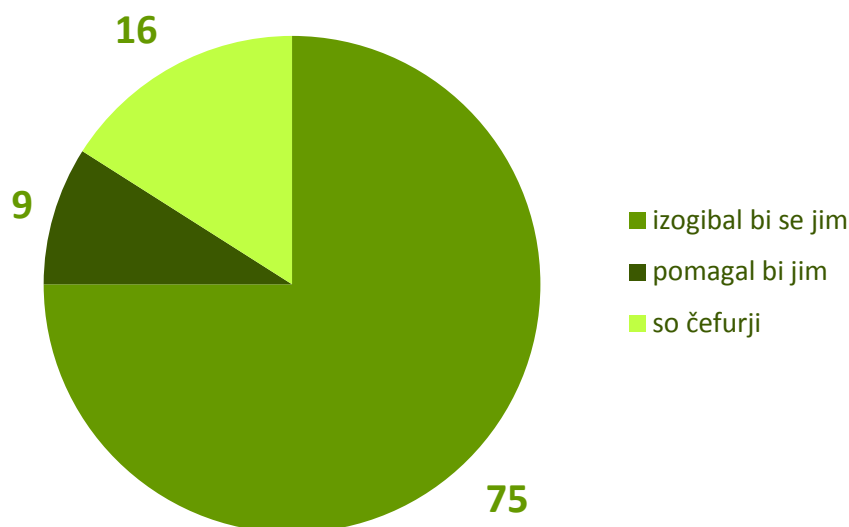
Tabela 14: **PRILJUBLJENOST PRIŠLEKOV MED SOŠOLCI**
(Vir: Sociogram oddelkov 7. a, 7. b, 9. a, 9. b, januar 2014)

PRILJUBLJENOST SOŠOLCEV - PRIŠLEKOV (N=78)	Prišleki (N=8)	"Stari" sošolci (N=70)
Število izborov posameznika (povprečje) (vsota vseh izborov/število izbrancev)	1,6	4,2
Izbrani 0-krat (št. in % izmed vseh)	2 (25%)	10 (14%)

Grafikon 2: KAKO BI SE OBNAŠAL DO PRIŠLEKOV?

(%, N = 94)

(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

Ugotovitve: Hipoteze smo delno potrdili. Rezultati ankete so pokazali, da večina (53 %) sošolk in sošolcev meni, da so priseljenci manj priljubljeni. Mnenja deklet in fantov se bistveno ne razlikujejo. Prišleki so nepriljubljeni predvsem zato, ker se "držijo" zase in se ne družijo (25 %) z anketiranimi, ker ne razumejo jezika (12%), ker se drugače obnašajo (9 %) in ker se slabše učijo (7 %).

Stereotipno pa bi se do njih tudi obnašali - tri četrt anketiranih bi se prišlekov izogibalo! Edino presenečenje v naših predvidevanjih je bil podatek, da bi samo 8 sošolcev (izmed 94 vprašanih) prišlekom pomagalo pri učenju jezika ali učne snovi. Velik delež (16 %) sošolk in sošolcev bi o prišlekih žaljivo in omalovažujoče razmišljal. Iz razgovorov in lastnih izkušenj pa vemo, da so prišleki sčasoma manj nepriljubljeni.

Rezultati sociograma so prav tako potrdili, da prišleki dejansko niso enako priljubljeni, kot ostali sošolci. Vsakega prišleka so anketirani izbrali povprečno 1,6 krat, medtem ko ostale sošolke in sošolce povprečno 4,2 krat. Brez izbora je bilo 25 % prišlekov, a tudi 14 % ostalih sošolcev. Torej niso manj priljubljeni samo prišleki. Največkrat večina pričakuje, da se bo manjšina prilagodila. Samo v izjemnih situacijah in z izjemnimi ljudmi je obratno. Razmišljamo, da v takih primerih stereotipi lahko pomagajo manjšini, da se hitreje vključi v novo okolje in skupino. Naše obnašanje do prišlekov je torej stereotipno, sčasoma pa izkušnje stereotipe zabrišejo.

4.3 Etnični stereotipi

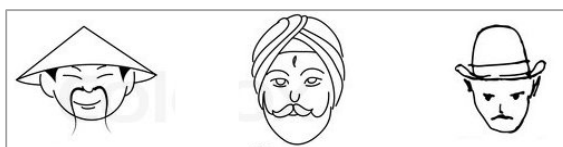
Stereotipni predstavniki izbranih narodov
Italijani najrajši jedo pice.

Stereotip 7: STEREOTIPNI PREDSTAVNIKI NARODOV

Gorenjci so škrti, Dolenjci radi pogledajo v kozarec, Židje so bogati, Švicarji natančni, Črnogorci nedelavni, vsi pa delamo kot črnci. To so tipični primeri etničnih stereotipov. Raziskali smo jih tudi mi.

Metodologija: V anketo smo vključili tri slike, ki so prikazovale tipične predstavnike narodov. Prva je predstavljala Kitajca z njegovim značilnim zašiljenim klobukom in dolgimi, tankimi brki, druga je predstavljala Indijca s turbanom in značilno narisano piko na čelu, tretja pa je predstavljala Angleža s cilindrom. Pod slikami smo napisali besede Kitajec, Indijec in Anglež, anketiranci pa so morali nato besede pravilno povezati s slikami.

Kitajec, Indijec in Anglež (vir: http://www.colourbox.com/vector_3623570)

Stereotipne predstavnike narodov smo tudi preverili. Hoteli smo dokazati, da so stereotipi stereotipi in se ne skladajo z vsakodnevno resničnostjo. Na spletnem iskalcu Google smo odtipkali besede "Englishman", "Chinese man" in "India man" ter prešteli slike (karikature, fotografije, risbe idr.) stereotipnih predstavnikov iskanih narodov. Upoštevali smo naslednje značilnosti: stereotipni Anglež je imel polcilinder, dežnik in obleko ter aktovko. Tipični Kitajec je imel prišiljeno pokrivalo iz bambusa, tanke brke in bradico ali lase spete v kito ter preprosto dolgo tuniko s širokimi rokavi. Tipični Indijec je imel hindujski turban, piko na sredini čela kot tretje oko boga Šive in tipične okrogle brke ter brado. Izmed opisanih značilnosti so liki na slikah morali zadostiti najmanj dvema. Izračunali smo deleže "slik" stereotipnih predstavnikov omenjenih narodov med prvimi 100 "slikami", ki smo jih pod tem pojmom našli.

Tabela 15: STEREOTIPNI PREDSTAVNIKI IZBRANIH NARODOV
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014 in spletni iskalec Google)

STEREOTIPNI PREDSTAVNIKI IZBRANIH NARODOV (N=94)	Anketirani prepoznali (št.)	Delež fotografij stereotipnih predstavnikov narodov na Googlu (v %)
Indijec	93	29
Anglež	93	15
Kitajec	94	8

Ugotovitve: Skoraj vsi sošolci so seveda prepoznali stereotipne pripadnike narodov. Na spletnem iskalcu Google pa smo izmed vseh iskanih moških predstavnikov izbranih narodov našli samo tretjino tipičnih Indijcev, 15 % tipičnih Angležev in slabo desetino tipičnih Kitajcev. Stereotipe smo tako potrdili.

Stereotip 8: STEREOTIPNA PREHRANA - ITALIJANI NAJRAJŠI JEDO PICE.

Italijani jedo pice, Bavarci pijejo pivo in jedo klobasice, Američan brez hamburgerja ni Američan, Belgijci delajo najboljše čokoladne bombone. V zadnjih desetletjih nekatere vrste hrane in stereotipne nacionalne jedi s pridom uporabljajo in razvijajo turistični delavci. Domnevali smo, da so tovrstni stereotipi stereotipni.

Metodologija: Naslednji stereotip smo želeli potrditi tako, da bi dokazali, da ni nujno, da si Italijan, če rad ješ pice in testenine. V anketo smo postavili vprašanje, katero jed ima Italijan najrajši: salame in pečene klobasice, ribje jedi, ajdove žgance in kislota repa ali pice in testenine. Nato pa smo jih vprašali še, katero jed bi sami izbrali na jedilniku v restavraciji. Njihov jedilnik je vseboval iste jedi kot prejšnje vprašanje.

Tabela 16: STEREOTIPNE ITALIJANSKE NACIONALNE JEDI
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

STEREOTIPNE ITALIJANSKE JEDI (N=94)	Prepoznavanje jedi	Priljubljenost jedi
salame in pečene klobasice	2	3
ribje jedi	1	18
ajdovi žganci in kislota repa	2	0
pica in testenine	89	73

Ugotovitve: Potrdili smo naša predvidevanja, saj so bili rezultati ankete skoraj identični našim pričakovanjem. Velika večina (89%) sošolcev se je odločila, da je najljubša jed Italijana pica in testenine, hkrati pa se jih je največ (73%) odločilo, da bi na krožniku najraje imeli prav pice in testenine, čeprav niso Italijani. Stereotipe smo dokazali.

4.4 Stereotipne lastnosti živali

Stereotip 9: PES JE ZVESTA ŽIVAL, LISICA ZVITA, OSA NADLEŽNA, MRAVLJA PA MARLJIVA.

Le kdo ne pozna pridne mravljice, hudobnega volka, lisice Zvitorepke, nežnih srnic ipd. Živalski stereotipi so se pojavljali že v Ezopovih basnih. Polno stereotipnih lastnosti živali zasledimo v risankah, filmih, slikanicah. Preverili smo, katere živalske stereotipe poznajo naši sošolci in sošolke in kako so objektivni. Predvidevali smo, da bodo sošolci večinoma poznali omenjene živalske stereotipe in da bodo večinoma ločili stereotipe od dejanskih objektivnih lastnosti živali.

Metodologija: Izbrali smo stereotipne lastnosti živali: zvita lisica, zvesti pes, pridna mravljica in nadležna osa. Za večjo objektivnost smo v anketo dodali tudi nekatere vrste živali, npr. "strupena kača", "zelena žaba", ipd.

Izbrane stereotipe (besedne zveze) smo preizkusili tako, da smo podobne lastnosti pripisali drugim živalim in besedne zveze poiskali na svetovnem spletu (januar 2014). Izračunali smo deleže stereotipnih živalskih lastnosti za posamezne živali v ‰ (kolikokrat se na spletnem iskalcu Google besedna zveza - stereotipna lastnost določene živali - pojavlja na 1000 vseh zadetkov iste živali). Primerjali smo deleže istih stereotipnih lastnosti med izbranimi in "sorodnimi" živalmi.

Tabela 17: STEREOTIPNE LASTNOSTI NEKATERIH ŽIVALI
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

STEREOTIPNE LASTNOSTI ŽIVALI (N=94)	Stereotip pozna (št.)
zvita lisica	93
zvesti pes	94
pridna mravljica	94
nadležna osa	93
<i>strupena kača</i>	92
<i>samostojna mačka</i>	65
<i>zelena žaba</i>	94

STEREOTIPI SO RESNIČNI (N=94)	DA	NE
	34 (36%)	60 (64%)

Tabela 18: STEREOTIPNE LASTNOSTI NEKATERIH ŽIVALI

(Vir: Google, januar 2014)

STEREOTIPNE LASTNOSTI ŽIVALI NA SVETOVNEM SPLETU (št. zadetkov iskane besedne zveze)	DELEŽ STEREOTIPNIH LASTNOSTI NA GOOGLU * (‰)	stereotipov drugih živali VEČ/MANJ (‰)
zvita lisica (4350)	9,953	+ 41,40
zvita podlasica (1340)	51,340	
zvesti pes (8830)	0,201	- 0,17
zvesta mačka (39)	0,032	
pridna mravljica (1210)	9,379	+ 11,53
pridna čebelica (4390)	21,950	
nadležna osa (1020)	0,042	+ 3,40
nadležna muha (3190)	3,441	

* število zadetkov iskane besedne zveze/1000 iskanih pojmov posamezne živali;
formula: (število "besednih zvez" x 1000) / št. pojmov posamezne živali

Ugotovitve: Vsi odgovori anketirancev so dokazali naša predvidevanja. Vsi sošolci so prepoznali "zvestega" psa "pridno" mravljico in "zeleno" žabo. Manjkrali so izbrali "zvito" lisico, "strupeno" kačo in "samostojno" mačko.

Sošolke in sošolci imajo o stereotipnih lastnostih večinoma (64%) objektivno mnenje.

Na svetovnem spletu smo največ stereotipnih lastnosti našli za "zvestega psa" (8830) in "zvito lisico" (4350). Ko smo poiskali in primerjali ostale besedne povezave, smo ugotovili, da je največkrat uporabljen stereotip o "zviti lisici" (10 ‰), najmanj pa o nadležni osi (0,042 ‰). Poenostavljeno bi rekli, da je na Googlu vsaka stota lisica "zvita", vsaka 106. mravlja "pridna", vsak 4975. pes "zvest", vsaka 23809. osa "nadležna".

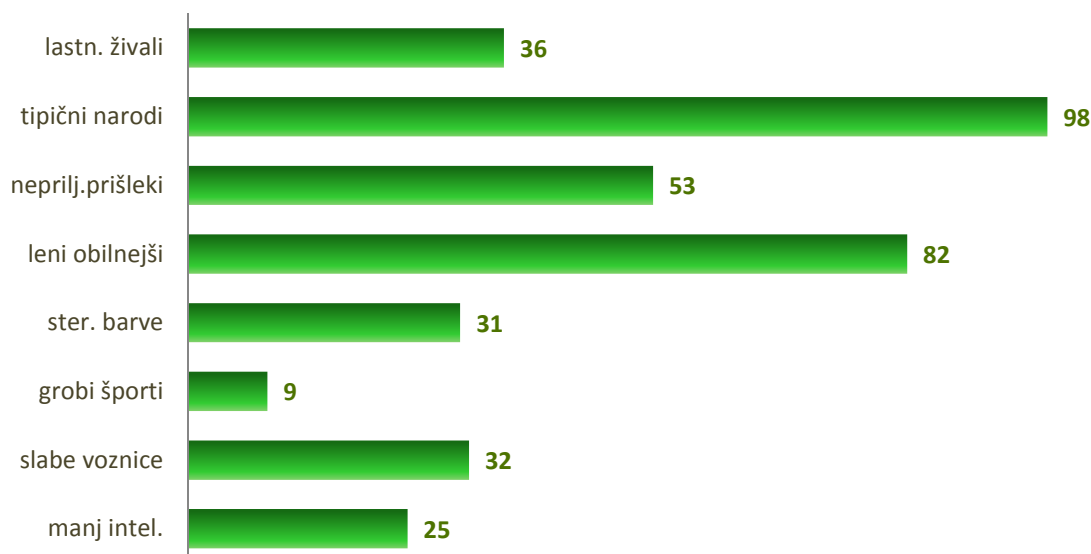
Stereotipe smo dokazali tako, da smo stereotipne lastnosti uporabili za druge živali. Ugotovili smo, da se na Googlu pojavlja dvakrat več "pridnih" čebel kot mravelj, petkrat več "zvutih" podlasic kot lisic in kar 34 krat več "nadležnih" muh kot os.

Tako smo stereotipe dokazali.

4.5 S stereotipi živimo

V nalogi smo raziskali devet pogostih stereotipov, ki jih vsakodnevno uporabljamo. Z nekaterimi stereotipi živimo, jih samoumevno sprejmemo in se tako tudi obnašamo. Nekatere ocenimo za neresnične. Večina sošolk in sošolcev je stereotipe prepoznala.

Grafikon 3: STEREOTIPI SO RESNIČNI - MNENJE SOŠOLCEV
(%, N = 94)
(Vir: Anketa sošolk in sošolcev, 2014)

V raziskavi smo preverili tudi mnenje sošolcev o resničnosti izbranih stereotipov. Najbolj prepoznani so bili stereotipni predstavniki narodov. Večina (82 %) vprašanih meni, da so obilnejši ljudje dejansko leni. Več kot polovica (53 %) sošolk in sošolcev meni, da so priseljenci dejansko manj priljubljeni. Tretjina vprašanih meni, da so resnične trditve o stereotipnih lastnostih živalih (36 %), da so ženske dejansko slabe voznice (32%) in da je modra barva fantovska, roza pa dekliška. Četrtnina sošolcev je prepričanih, da je inteligenca povezana z barvo las, desetina pa, da moški športi niso za dekleta.

Z dejanskimi podatki iz anket ali s svetovnega spleta smo nato preizkusili "stereotipnost" stereotipov. Iz posameznih vrst stereotipov smo poiskali posamezne, za katere smo menili, da so tipični in najpogostejši.

1. Blondinke so manj inteligentne.

Pri preizkusu stereotipa smo ugotovili, da je bila srednja učna ocena svetlolask (4,21) nekoliko višja, kot srednja ocena sošolk, ki nimajo svetlih las (4,09). Neresničnost stereotipa smo dokazali.

2. Ženske so slabe voznice.

Raziskava je dokazala neresničnost stereotipa. Od leta 2004 do 2008 so 77 % prometnih nesreč povzročili moški in 23 % ženske ter samo v tretjini vseh nesreč, ki so jih poznali anketirani sošolci, je bila povzročiteljica voznica.

3. "Grobi" športi niso za dekleta.

Ugotovili smo, da se naši sošolci in sošolke na področju športa obnašajo stereotipno. Anketiranci menijo, da dekleta niso manj sposobna za "grobe" športe, vendar je zanje bolj primerno, da se ukvarjajo s stereotipno "ženskimi" športi. Polovica deklet se ukvarja z "grobimi" in polovica z

drugimi navedenimi športi, medtem ko se kar tri četrtine fantov ukvarja z tradicionalno moškimi športi.

4. Modra barva je za fante, roza za dekleta.

V raziskavi smo dokazali, da sošolci stereotipe poznajo, ampak se večinoma (69 %) ne obnašajo skladno z njimi.

5. Obilnejši ljudje so leni.

Stereotip smo dokazali (ni resničen) in ugotovili, da je močno ukoreninjen v mišljenje, ne pa v obnašanje anketiranih. Osebe s povprečnim ITM (indeksom telesne mase) se glede lenosti precej precej, čeprav spijo uro več in dlje od obilnejših sošolk in sošolcev, čeprav se jih v prostem času povprečno 72 % manj ukvarja s športom, čeprav se jih na počitnicah 10 % manj ukvarja s telesnimi aktivnostmi in se trikrat bolj dolgočasijo in počivajo od sošolcev z nadpovprečnim ITM.

6. Učenci prišleki so med sošolci manj priljubljeni.

Raziskava je dokazala delno resničnost stereotipa. Večina (53 %) sošolk in sošolcev meni, da so priseljenci dejansko manj priljubljeni. Anketirani so v sociogramu vsakega prišleka izbrali povprečno 1,6 krat, medtem ko ostale sošolke in sošolce povprečno 4,2 krat. "Brez izbora" je bilo 25 % prišlekov, a tudi 14 % ostalih sošolcev. Torej niso manj priljubljeni samo prišleki. Naše obnašanje do prišlekov je torej stereotipno, sčasoma pa izkušnje stereotipe zabrišejo.

7. Z lahkoto prepoznaš stereotipnega Kitajca, Indijca in Angleža.

Prepoznavanje stereotipnih predstavnikov posameznih narodov smo potrdili. Na spletnem iskalcu Google pa smo izmed vseh iskanih moških predstavnikov izbranih narodov evidentirali samo tretjino stereotipnih Indijcev, 15 % stereotipnih Angležev in slabo desetino stereotipnih Kitajcev.

8. Italijani najrajši jedo pice.

Velika večina (89%) sošolcev se je odločila, da je najljubša jed Italijana pica in testenine, hkrati pa se jih je največ (73%) odločilo, da bi na krožniku najraje imeli prav pico in testenine, čeprav niso Italijani. Stereotip smo potrdili in istočasno dokazali njegovo neresničnost.

9. Pes je zvesta žival, lisica zvita, osa nadležna, mravlja pa marljiva.

Ugotovili smo, da se na Googlu pojavlja dvakrat več "pridnih" čebel kot mravelj, petkrat več "zvitih" podlasic kot lisic in kar 34 krat več "nadležnih" muh kot os. Tako smo stereotipe dokazali.

Preizkusi stereotipov so dokazali, da so vse trditve stereotipne.

5 ZAKLJUČEK

Stereotip je neko splošno in poenostavljeno prepričanje o nekih lastnostih, ljudeh, stvareh ali dogodkih ter ukaluplja pogled na posamezne in posebne značilnosti, ki zaradi tega začnejo delovati kot splošne. Nekateri stereotipi so trdovratni. Vanje smo prepričani. Velikokrat stvari posplošujemo in jih zaradi pomanjkanja podatkov ali premalo iskanja dokazov preprosto sprejmemo. Z nekaterimi stereotipi živimo, jih samoumevno sprejmemo in se tako tudi obnašamo. (Mikolič, 2008)

V raziskavi smo teoretično predstavili stereotipe, predvsem njihov izvor in vrste, ugotovili prepoznavanje nekaterih najpogostejših stereotipov naših sošolcev, preverili njihovo mnenje o resničnosti stereotipov ter preizkusili izbrane stereotipe v resničnosti. Dokazali smo stereotipnost stereotipov. Predvidevali smo, da bodo sošolci poznali "vsesplošno" uporabljane stereotipe, da jih bodo večinoma označili za neresnične ter da so izbrani stereotipi neresnični.

V raziskavi smo analizirali mnenje sošolk in sošolcev. Februarja 2014 smo z anonimno anketo zaprtega tipa anketirali 94 učenk in učencev tretje triade (49 deklet in 45 fantov). Odgovore smo prešteli, uredili v tabele ter jih analizirali. Zaradi nazornosti smo nekatere podatke grafično predstavili.

V nalogi smo raziskali devet pogostih stereotipov, ki jih vsakodnevno uporabljamo. Večina sošolk in sošolcev je stereotipe prepoznala. Nekatere stereotipe sprejmemo in se tako tudi obnašamo, nekatere ocenimo za neresnične.

Preizkusi stereotipov so dokazali, da so vse trditve stereotipne.

Pri raziskavi pa so ostala odprta nekatera vprašanja, ki bi jih bilo smiselno raziskati in upoštevati v prihodnje:

- Raziskati uspešnost voznic v avtošolah in izračunati nesreče glede na spol povzročitelja z ozirom na prevožene kilometre.
- Raziskati dosežke moškega in ženskega športa glede na rezultate.
- Raziskati razvoj modnih trendov glede na barvo oblačil.
- Primerjati nepriljubljenost prišlekov glede na čas bivanja v novi sredini.
- Raziskati evropske stereotipe med sošolci.
- Poiskati živalske stereotipe v slikanicah in risankah.

Z raziskavo smo dokazali vse, kar smo o stereotipih prebrali v teoretičnem uvodu - da stereotipi so bili, so in bodo prisotni, da so trdovratni, da so poenostavljene resnice ter da so sestavljeni na podlagi pretiravanja in posploševanja. Ugotovili smo tudi, da imajo stereotipi v vsakdanjem življenju pomembno vlogo. Z njimi poenostavljamo stvarnost in se hitro prilagodimo na socialno okolje. Kljub temu, da so stereotipi učinkoviti, pa izkrivljajo stvarnosti, predvsem njeno enkratnost, različnost in spremenljivost.

In za konec...

Na srečo se na tem svetu ne dogajajo samo slabe stvari. Veliko je tudi dobrih. Ena med njimi se imenuje strpnost. Pomeni, da priznavamo in spoštujemo druge ljudi, čeprav so drugačni od nas, in dopuščamo o določeni stvari tudi mnenje drugega, čeprav je nasprotno od našega. Potreba po strpnosti je danes nujna, čeprav se ponekod le težko uveljavlja.

Viri in literatura

1. Brvar, B. et.al. (2010). Dejavniki varnosti cestnega prometa v Sloveniji. Povzeto dne 18.2.2014 na URL naslovu http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/DP_varnost_cp/RAZISKAVA_II._del.pdf. Ljubljana. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
2. Furlan, N. (2006). Manjkajoče rebro : ženska, religija in spolni stereotipi. Koper : Univerza na Primorskem.
3. Karba, P. in Lašič, D. U. (2011). Državljska vzgoja ter etika. Učbenik za DDVE v 7. razredu OŠ. Poglavlje Stereotipi in predsodki, str. 49. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Lippmann, W. (1999). Javno mnenje. Ljubljana: FDV.
5. Mikolič, V. (2008). Diskurzivna narava stereotipov in predsodkov ter soočanje z njimi v sodobni demokratični družbi. Povzeto dne 27.2.2014 na URL naslovu <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TSAOVXFC>
6. Muhovec M., Lamut, T. (1998). Predsodki med mladimi. Raziskovalna naloga. Celje: Gimnazija Center.
7. Priročni spletni e- slovar tujk. (2005). Ljubljana: Cankarjeva založba.
8. Puhar, A. (1992). Slovenski avtoportret. Ljubljana: Nova revija.
9. Repe, B. (2007). Mitske predstave o Slovencih. Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Zbornik predavanj, 43. SSJLK. Ljubljana: UL.
10. Spletni slovar slovenskega knjižnega jezika. (2002). Ljubljana: DZS.
11. Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi : zbornik predavanj / 43. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana, 25. 6.-13. 7. 2007. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
12. Stereotipi, rasizem in diskriminacija (2010). 20. nacionalni otroški parlament, Ljubljana, 2010. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije
13. Šabec, K. (2006). Homo europeus : nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
14. Ule, M. (1999). Predsodki in diskriminacije : izbrane socialno-psihološke študije. Ljubljana : Znanstveno in publicistično središče.
15. Ule, M. (2004). Socialna psihologija. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
16. Zaletelj, L. (2009). Pomen ženskega nogometa v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport. Povzeto dne 1.3.2014 na URL naslovu <http://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22054770ZaleteljLjudmila.pdf>
17. Žagar, N. (2007). Sprejemanje različnosti - korak do pravične družbe. Črnomelj : Zavod za izobraževanje in kulturo.
18. Kocmut, A. (2011). Kliše - kaj je to? Povzeto dne 22.12.2013 na URL naslovu http://www.pesem.si/a/objava/prikaz/46427/klise_-_kaj_je_to

Vir objavljenih fotografij in slik:

1. <http://insego.com/the-truth-about-stereotypes/gzf/>
2. http://webs.schule.at/website/stereotypes/index_slo.htm

Priloge

Priloga št. 1: Anketni vprašalnik (delovno neelektorirano gradivo)

Anketa - STEREOTIPI

Smo Zala, Jasna in Rok in za svojo raziskovalno nalogo o stereotipih potrebujemo tvoje mnenje, zato te prosimo, da odgovoriš na spodnja vprašanja. Prosimo te, da se na anketo podpišeš, ker rabimo podatke za statistično primerjavo.

1. **Pregovorno so blondinke:** (obkroži en odgovor)

- a) pametne
- b) neinteligentne
- c) lepe

Ali meniš, da je trditev resnična? DA NE

2. **Pregovorno so ženske** (obkroži en odgovor):

- a) slabe voznice
- b) slabe kuharice
- c) slabe gospodinje

Ali meniš, da je to res? DA NE

Pomisli na prometno nesrečo, o kateri si "slišal" ali ji bil priča v zadnjem času. **Kdo je bil povzročitelj nesreče?** (obkroži) VOZNIK VOZNICA

3. **Debeli ljudje naj bi bili predvsem** (obkroži en odgovor):

- a) spretni
- b) leni
- c) dobri športniki

Ali meniš, da je to res? DA NE

4. **Dekleta na športnem področju** (obkrožiš lahko več odgovorov):

- a) So enako uspešna kot fantje.
- b) Grobi športi (nogomet, rokomet, hokej, borilne veščine...) niso za dekleta.
- c) Uspešnejša so v "nežnejših" športnih panogah, npr. plesu, gimnastiki, atletiki...
- d) Niso zainteresirana za šport.

Znaš imenovati konkreten primer? _____

5. **Sošolci, ki so se priselili od drugod, so v razredih manj priljubljeni.** (obkrožiš lahko več odgovorov)

NE

DA, ker se drugače obnašajo.

DA, ker se ne družijo z nami.

DA, ker ne razumemo jezika.

DA, ker se "drugače učijo".

6. **Če bi dobil novega sošolca, ki ni rojen v Sloveniji:** (izbereš lahko dva odgovora)
- a) bi ga pozdravil in mu pomagal pri jeziku in učenju
 - b) se ga bi izogibal
 - c) pomislil bi, da je "čefur"

7. **Katero jed ima Italijan najrajši?** (obkroži en odgovor)

- a) salame in pečene klobasice
- b) ribje jedi
- c) ajdove žgance in kislo repo
- d) pizzo in testenine

8. **Katero jed bi ti izbral na jedilniku v restavraciji?** (obkroži en odgovor)

- a) salame in pečene klobasice
- b) ribje jedi
- c) ajdove žgance in kislo repo
- d) pizzo in testenine

9. **Ali na sliki prepoznaš Indijca, Angleža in Kitajca?** (dopiši spodaj)

10. **Ali se ukvarjaš s športom?** (obkroži in dopolni)

NE

DA S katerim? _____

11. **Koliko ur na dan spiš povprečno?** _____

12. **Do kdaj spiš ob sobotah, nedeljah ali ob praznikih, kadar si doma?**

13. **Oceni, koliko ur tedensko povprečno pomagaš v gospodinjstvu ali pri urejanju stanovanja** (pomoč staršem, kuhanje, pomivanje posode, pospravljanje sobe, čiščenje čevljev, sesanje, sprehajanje psa, odnašanje smeti ipd)? Približno _____ ur na teden.

14. **Kaj počneš na počitnicah** (npr. na morju ali na smučanju) **razen osnovne dejavnosti** (npr. plavanja, sončenja, smučanja)? (obkroži tri najpogostejše)

- a) berem knjige
- b) gledam TV in filme
- c) igram igrice in pišem SMS (računalnik, mobilni...)
- d) ukvarjam se s športnimi aktivnostmi (igre z žogo, tek, tenis, smučanje, plavanje...)
- e) igramo družabne igre
- f) dolgočasim se

g) počivam

15. **Modra barva sodi k dečkom, roza k deklicam.** (obkroži) DA NE

Zakaj? _____

Ali imaš v garderobi oblačilo ciklamne, rdeče, roza ali turkizne barve? DA NE

Ali imaš kavbojke modre barve? DA NE

Ali se oblačiš samo v črno-bela in siva oblačila? DA NE

Katera sta tvoji najljubši barvi? _____ in _____

16. Poveži živali z ustreznim pridevnikom

kača	zvit
mačka	zvest
pes	zelen
žaba	priden
osa	strupen
lisica	nadležen
mravljica	samostojen

😊 Hvala za sodelovanje!